

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

**Toledo, Francisco de
Coloniæ Agrippinæ**

22. Quid sit restituendum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

Quid sit restituendum.

CAPVT XXII.

HAstenus qui restituere teneantur, diximus, unde quid restituendum sit, dicendum est; sunt enim quatuor obseruandæ regulæ circa hoc.

Prima est: Qui ratione rei alienæ restituere tenetur, ipsammet, nisi quid obstiterit, reddere debet. Explico. Diximus superiorius, aliquos teneri ad restitutionem, quia rem alterius, sine malè, siue benè acceptam apud se habent, vt fur, qui apud se vas alienum, vel alias res habet, & ille qui commodato vel locato habet rem alterius, vel alio quouis titulo iusto: omnes hi debent eandem rem reddere, nec satisfaciunt dando valorem, nisi in aliquibus casibus.

Quorum primus est, cum res deperdita est, seu alienata ab ipsius potestate: tunc enim valor reddendus est. Sed ad hoc oportet quæ supra diximus. Qui enim rem benè acceptam apud se habuit, si pereat absq; culpa, vel malitia sua, non tenetur reddere valorem. Rursus, qui rem malè acceptam apud se habet, sed bona fide habuit, si in illa bona fide perijt, non tenetur reddere valorem. Ille igitur reddet, qui in mala fide rem habuit & perijt, illo sic existente.

Secundus est, cum res est multò peiorata, quàm cum fuit accepta; tunc enim valor reddendus est, aut res cum valore lapsente defectum, prout dominus elegerit; sed hoc etiam iuxta dicta intelligendum est. Qui enim benè acceptam rem habet, si sine sua culpa vel malitia peiorata est & deterior facta, non tenetur amplius, quàm eandem reddere, nisi negligentia vel malitia id sit factum. Vnde, qui in pignus accepit pannum, si postea tinea corrodat, idq; non fiat sua culpa, non tenetur reddere, nisi eo modo quò est. Teneretur quidem, si culpa propterea id euenisset; idemq; dicendum est de alijs benè acceptis. Rursus idem dicendum de eo, qui malè acceptam rem apud se habet, sed bona fide. Est igitur casus intelligendus de eo, qui mala fide alienum habet, & detinet.

Tertius est, quando sequitur peccati manifestatio. Vnde qui alienam rem habet, si non potest eandem reddere, nisi manifestetur peccatum ipsius accipientis, non tenetur nisi valorem reddere. Et idem est, quando sequitur aliquod notabile inconueniens, licet peccatum non manifestetur.

Seruan-

Secunda regula est, qui ratione rei malè acceptæ, aut ratione malæ actionis & iniustæ tenetur restituere, debet non solū rem vel valorem, sed etiam fructus, quos ex se talis res fecit, reddere. In cuius explicationem aduerte: Aliqua res potest facere fructus dupliciter, vno modo ex se absq; industria habentis, aut saltem cum aliqua industria, quales sunt agri ex se fructificantes, & alia huiusmodi, vt animalia, oues, armenta: alie sunt quæ non fructificant, nisi ex industria dominorum, vt pecuniæ, quæ ex se non pariunt, nisi adsit negotiatio hominū. Qui igitur acceptam malè rem habet, aut malè accepit, non tenetur restituere fructus, quos res ex ipsius industria fecit. Vnde si latro furatus est centum aureos, & illis negotiatus, lucratus est mille, non tenetur ista mille reddere. Rursus, vsurarius, qui pecunia malè accepta negotiatur benè, & lucratur, non tenetur reddere lucrum: at tenetur reddere fructus, quos res ex se faciunt, deductis expensis. Vnde, qui agros alienos iniustè detinet, tenetur etiam fructus factos soluere, deductis expensis; & qui equum locationis furatus est, tenetur lucrum, quod in eius potestate fecit, reddere cum re ipsa.

Hic tamen duo notare oportet. Alterum est, qui rem malè acceptam habet, sed mala fide, tenetur nō solum fructus, quos ex se res fecit, reddere, sed quos fecisset in potestate Domini: verbi gratia, furatus est quis equum locationis, tenetur reddere lucrum, quod domino proueniebat, quamuis ipse nulli locauerit equum: & qui vineas alienas iniustè habet, & mala fide, tenetur reddere fructus, quos apud dominum fecissent, quamuis ipse sua negligentia nullos perceperit. At qui bona fide habet non tenetur nisi de perceptis.

Alterum est. Qui malè accepit rem alienam, aut mala fide habet, tenetur de damno illato & emergenti: verbi gratia, furatus est quis centum aureos alicui, iste verò postea coactus est ad habendam pecuniam, qua possit suæ necessitati prouidere, domum vendere minoris quam valebat, aut sumere cēnum ad vsuras, fuit tenetur non tantum reddere centum, sed etiam vsuras quas contraxit, vel illud pretium quod ille perdidit de iusto valore domus. Idem dicimus de damnificatione: qui destruit vineam vel domos alterius, tenetur de damno emergenti. Tenetur etiam de lucro cessante, vt, si pecunias negotiationi expositas rapuit, tenetur de lucro cessante domino ipsi. At qui bona fide alienum habet, solum quod alienum

est teneretur reddere, nihil amplius nisi in malam fidem incidat, & post malam fidem dominus verus damna incurrit: tunc enim perinde est, ac si à principio in mala fide esset.

Tertia regula. Qui ratione rei bene acceptæ restituere tenetur, non obligatur fructus dare, quos ex ea habuit. Explicatio habet quis pecunias in deposito, si eis negotietur & lucretur, non teneretur quicquam lucri dare domino, dum non sit in mora reddendi depositum, cum reddere debet. Rursus, qui vas ali- quod vel vestes habet pro pignore, si aliquando eis vtens aliquid lucretur, non teneretur reddere lucrum, sed id solum, in quo talis res deterior facta est, si forte facta est ex tali vsu.

Quarta regula. Qui ratione iustæ acceptionis teneretur restituere, non obligatur reddere, nisi quantum accepit, non tamen fructus. Vnde, qui mutuò accepit, vel sub vèditiõne & emptione, vel alio licito contractu, debet reddere quantum accepit, non tamen fructus partos ex vsu & negotio. Notandum tamen quòd si est in mora ex culpa sua, teneretur reddere damnum emergens domino, & lucrum etiam cessans. Explicio: In primo si non est soluendo, nec id ex culpa sua est, non teneretur, si cum primùm poterit reddere quantum accepit; tamè si culpa sua intercedit, nimirum quia habet vnde soluat, & non vult, vel ipse ludendo vel prodigendo, vel alia similia faciendo, in causa est, vt non habeat; quamuis etiam rectè pecunias excederit, vt, qui sciens se soluere debere mense sequenti pecunias voluit prius absq; necessitate expendere in alijs negotijs: tunc tenentur domino, & creditori soluere damnum emergens, id est illud damnum quod creditor incurrit, coactus ex illa dilacione; vt, si ex eo, quòd non soluit debitor, factum est, vt creditor domum venderet minoris quàm valebat, vel pecunias sub vsuris caperet, teneretur debitor talia damna refarcire. Damnum tamen quod creditor coactus incurrit: nam si aliter poterat libere venire sibi quàm damnum incurrendo, non teneretur debitor de damno emergente, sed de lucro cessante; vt, si forte creditor expositurus erat negotiationi pecunias, si debitor non reddat, cum debet, teneretur de lucro cessante, non de damno emergente, si velit mercator pecunias ad vsuras sumere, vt exponat, si forte coactus sit eas exponere negotiationi.